

UCHWAŁA

9 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

Protokolant Arkadiusz Połaniecki

na posiedzeniu jawnym 9 lutego 2026 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
działającego na rzecz małoletniego P. P.

przeciwko A. D. i M. P.

o alimenty,

na skutek przedstawienia przez Sąd Okręgowy w Krakowie

postanowieniem z 19 września 2025 r., XI 1 Cz 138/23,

zagadnienia prawnego:

„Czy w sprawie o roszczenia alimentacyjne, w której powodem jest dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej (art. 112 ust 2 i 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej) pełnomocnikiem powoda może być przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego (art. 87 § 3 kpc)?”,
a w razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na to pytanie:
„Czy przedstawiciela właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego w miastach na prawach powiatu wyznacza prezydent miasta czy rada miasta czy też dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej?”,
a w razie udzielenia odpowiedzi na to pytanie, że jest to dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej:
„Czy dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej wyznacza przedstawiciela poprzez udzielenie pełnomocnictwa, czy też wyznaczenie to winno nastąpić odrębnie od udzielenia pełnomocnictwa?”.

podjął uchwałę:

Dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej dochodzący roszczeń alimentacyjnych na podstawie art. 38 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (jedn. tekst: Dz. U. z 2022 r., poz. 447 ze zm.) może ustanowić pełnomocnikiem procesowym pracownika miejskiego ośrodka pomocy społecznej jako przedstawiciela organu jednostki samorządu terytorialnego właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej w rozumieniu art. 87 § 3 k.p.c.

Grzegorz Misiurek Dariusz Dończyk Władysław Pawlak

UZASADNIENIE

Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wystąpił do Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie o zasądzenie na rzecz małoletniego P. P. od jego matki A. D. oraz ojca M. P. alimentów w kwotach po 300,00 zł miesięcznie. Oba pozwy zostały podpisane przez E. S. – pracownicę MOPS, która dołączyła do nich pisemne pełnomocnictwa udzielone przez Dyrektora. Dyrektor MOPS został wezwany przez przewodniczącego w Sądzie Rejonowym dla Krakowa- - Podgórze w Krakowie do uzupełnienia braków formalnych pozwów przez ich podpisanie, lecz w określonym terminie nie dokonał tych czynności.

Zarządzeniem z 4 kwietnia 2023 r. przewodniczący zarządził zwrot pozwów, wobec nieuzupełnienia przez powoda wymienionych braków formalnych. W uzasadnieniu wskazał, że Dyrektor MOPS jest uprawniony – w świetle art. 38 ustawy z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (aktualny jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 177; dalej: „u.w.r.p.z.”) – do wniesienia pozwu o alimenty na rzecz dziecka pozostającego w pieczy zastępczej, jednak pełnomocnictwa w tym zakresie może udzielić tylko adwokatowi lub radcy prawnemu, gdyż art. 87 § 3 k.p.c. w tym przypadku nie znajduje zastosowania.

Dyrektor MOPS w zażaleniu na to zarządzenie wniósł o jego uchylenie, zarzucając naruszenie art. 130 § 1 k.p.c. i podnosząc, że stosownie do art. 87 § 3 k.p.c., w sprawach o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem może być przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowej, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie, a więc również upoważniony przez Dyrektora pracownik MOPS.

Przy rozpoznawaniu zażalenia Sąd Okręgowy w Krakowie powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w zagadnieniach prawnych przedstawionych Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu obowiązany do finansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej (dalej: „Kierownik PCPR”), po zasięgnięciu opinii asystenta rodziny, a jeżeli rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – po zasięgnięciu opinii podmiotu organizującego pracę z rodziną, może dochodzić na rzecz dziecka przebywającego w pieczy zastępczej świadczeń alimentacyjnych (art. 38 ust. 1 u.w.r.s.p.z.); w przypadku zaś, gdy od umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej upłynął rok jest on obowiązany dochodzić tych świadczeń (art. 38 ust. 2 u.w.r.s.p.z.); w każdej z tych sytuacji w postępowaniu przed sądem do kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie stosuje się odpowiednio przepisy o udziale prokuratora w postępowaniu cywilnym (art. 38 ust. 3 u.w.r.s.p.z.).

Kierownik PCPR może również – na podstawie art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 1283; dalej: „u.p.s.”) – wytaczać na rzecz obywateli powództwa o roszczenia alimentacyjne; również w tym przypadku w postępowaniu przed sądem stosuje się odpowiednio przepisy o udziale prokuratora w postępowaniu cywilnym.

Zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie w miastach na prawach powiatu realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej, które mogą być nazwane „miejskimi ośrodkami pomocy rodzinie” (art. 112 ust. 2 u.p.s.) a w przypadku przekształcenia miejskiego ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – centrum usług społecznych.

W świetle powyższych unormowań, nie budzi wątpliwości, że Dyrektorowi MOPS, podobnie jak Kierownikowi PCPR, przysługuje legitymacja procesowa czynna w sprawach o alimenty. Wytaczając takie powództwo na rzecz oznaczonej osoby, występuje on w roli strony czynnej postępowania i przysługują mu wszelkie związane z tą pozycją uprawnienia procesowe; działa z mocy ustawy jako powód w imieniu własnym, ale na rzecz innej osoby. Może on zatem w procesie o alimenty ustanowić pełnomocnika procesowego; może nim być nie tylko adwokata lub radca prawny (art. 87 § 1 k.p.c.). lecz również osoba padająca kwalifikacje określone w art. 87 § 3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w sprawach o roszczenia

alimentacyjne pełnomocnikiem może być również przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego. Przepis ten nie określa, kto może być uznany za przedstawiciela organu jednostki samorządu terytorialnego ani kto może ustanowić pełnomocnikiem takiego przedstawiciela. W tej ostatniej kwestii nie powinno jednak budzić wątpliwości, że skoro Kierownik MOPS wytaczając powództwo o alimenty na rzecz oznaczonej osoby występuje w roli strony czynnej postępowania i działa w zakresie pomocy społecznej, to przysługują mu związane z tą pozycją wszystkie uprawnienia procesowe, w tym uprawnienie do udzielenia pełnomocnictwa przewidzianego w art. 87 § 3 k.p.c.

Dyrektor MOPS nie jest organem jednostki samorządu terytorialnego właściwym w sprawach z zakresu pomocy społecznej; jest nim starosta (art. 112 ust. 5 u.p.s.) albo - w miastach na prawach powiatu – prezydent miasta.

W orzecznictwie zwrócono uwagę, że istotą i celem wprowadzenia unormowania przewidzianego w art. 87 § 3 k.p.c. było wzmocnienie ochrony uprawnionego w sprawach o ustalenie ojcostwa i o roszczenie alimentacyjne, co niewątpliwie ułatwia przyjęte w nim rozwiązanie, umożliwiające ustanowienia pełnomocnikiem takiej osoby przedstawiciela organizacji społecznej, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 1999 r., I CZ 9/99, OSNC 1999, Nr 9, poz. 155). Pojęcie „przedstawiciela” w rozumieniu tego przepisu należy zatem interpretować z uwzględnieniem tego założenia. Należy więc uznać, że jest nim nie tylko Dyrektor MOPS wykonujący – jak już wskazano - sprawach dotyczących pomocy społecznej, a więc dotyczących m.in. dochodzenia roszczeń alimentacyjnych zadania prezydenta miasta (starosty), lecz również pracownicy MOPS, którzy wykonują obowiązki powierzone im w tym zakresie przez Dyrektora w ramach stosunku pracy. Pracownicy ci, tak samo jak pracownicy PCPR, mający odpowiednie przygotowanie do wykonywania przekazanych im zadań z zakresu pomocy społecznej oraz doświadczenie na tym polu niewątpliwie posiadają odpowiednie kwalifikacje należytego wykonywania roli przedstawiciela organu jednostki samorządu terytorialnego, o którym mowa w art. art. 87 § 3 k.p.c. Mogą więc być ustanowieni przez Dyrektora MOPS pełnomocnikami procesowymi prezydenta

miasta na prawach powiatu w sprawach o roszczenia alimentacyjne. Wykładnia ta jest zgodna z celem unormowania przyjętego w art. 87 § 3 k.p.c. i niewątpliwie sprzyja jego realizacji.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. podjął uchwałę, jak w sentencji.

Grzegorz Misiurek Dariusz Dończyk Władysław Pawlak

(A.T.)

[r.g.]